

NORGE I ARKTIS OG ANTARKTIS - GAMLE OG NYE UTFORDRINGER

PowerPoint-presentasjon: **Plansjer 1 – 29** (s.6-20)

- Intro: **Plansje 1**

NORGE – POLARNASJON I SÆRKLASSE (UNIKT KASUS)

- Korvald – "Norge et land i Verden"
- Norge i høy grad tilstede i Verden (... "der fartøy flyte kan", "den humanitære stormakt" osv.) – og særlig i de fjerneste og mest marginale egner
- Nordmenn først ute: Satte både Nordpolen og Sydpolen på verdenskartet
- Ikoniske bilder: **Plansje 2** og **3**: Amundsen på Sydpolen 1911, Luftskipet "Norge" på vei til Nordpolen 1926
- Norge eneste land med territorier både i Nord og Syd - i Arktis og Antarktis – en bipolar (i egentlig forstand) tilstedeværelse: **Plansje 4**

POLARSTORMAKTEN (?) NORGE - INTERESSER:

- Status som betyr at vi har interesser
- Interesser som følge av tidligere handlinger (forhistorien)
- Må ivaretas innen rammen av et internasjonalt regelverk (avtaler)
- Under hensyntagen til "internasjonalt aktørmiljø" (dvs. andre stater)
- betyr at vi møter utfordringer
- betyr at vi må ha en bevisst politikk mht. hva Norge som nasjon foretar seg i polarområdene.
- Har vi det? Jfr. St.meld. 15 (2008-2009) Interesser, ansvar og muligheter (**Plansje 5**). En del om de såkalte "nordområdene" men fint lite om Antarktis

ARKTIS VS. ANTARKTIS: SYMMETRI OG KONTRASTER

- Likhetene/symmetrien åpenbar: Isdekte områder i hver sin ende av kloden. Men vesentlige kontraster, som følger:
- Antarktis er mye fjernere (fra Norge og befolkningskonsentrasjonene på den nordlige halvkule)
- Antarktis er mye kaldere enn Arktis (pga. jordaksens vinkel med Jordens bane rundt Solen); mye barskere klima
- Antarktis er en landmasse omgitt av hav – Arktis omvendt
- Antarktis' naturressurser langt mer utilgjengelige
- Følgelig: Arktis er mye viktigere for oss her i nord (Norge og andre stater)

ARKTIS - NORGES NÆROMRÅDER

- Arktis – definisjoner. Polarsirkelen, tregrensen, juli-isotermen på 10⁰ C, drivisens utbredelse... Spm. om kontekst/funksjonalitet. Terminologi, f.eks. "Arctic Ocean"/Nord-Ishavet/Polhavet
- **Plansje 6 og 7**: Viser de arktiske landenes plassering rundt Nord-Ishavet. A5 (de 5 kyststatene til Polhavet) vs. A8 (de 8 medlemmene av Arktisk Råd)
- Norge – befinner seg innenfor Arktis og i den arktiske randsonen: Nord-Norge, Svalbard, Jan Mayen og våre nordlige havområder
- Norsk suverenitet og jurisdiksjon: Svalbard (1920-25); Jan Mayen (1929-30); NØS (1977); Vernesonen (1977); Delelinjeavtalen i Barentshavet (2011) – **Plansje 8**. NB! Samt kontinentalsokkelen
- Kort historikk: Hvordan Svalbard ble norsk, Svalbardtraktaten. Status (Svalbardloven, Gr.I.§ 1: "Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengelig rike").

"NORDOMRÅDENE"

- Begrep kom i bruk fra tidlig 1970-tall (ukjent min barndom og ungdom)
- Ikke et geografisk begrep (ikke noe "sted" som heter nordområdene)
- Men et politisk begrep med et skiftende og elastisk innhold

- NB! Fleksnes og trekkspillet
- En ren syndflod av policy-dokumenter (offentlige styringsdokumenter; NOUer, Stortingsmeldinger m.v.) - **Plansje 9**.
- Hvorfor "nordområdene" er blitt et politisk honnørbegrep? Henger sammen med at Norge er nordvendt. Himmelretningen "Nord" har en mytisk klang i vår nasjonale bevissthet. Vi er Ultima Thule, "Landet under Nordstjernen", en 2 og ½ tusen km lang steinrøys opp mot Nordpolen, der ingen skulle tru at nokon kunne bu. Norsk filmpris i Berlin for noen år siden med filmen "Nord". Poetisk uttrykk i Rolf Jacobsens dikt "Nord" (**Plansje 10** – les opp!).
- Hva består denne "nordområdepolitikken" i? Se **Plansje 11; 12; 13; 14; 15; 16** og **17** – En masse Gilde publikasjoner som forteller hva myndighetene gjør eller synes det er viktig å gjøre.
- Resultater av nordområdepolitikken? **Plansje 18** oppsummerer de "viktigste utenrikspolitiske målene". Innenriks- og utenrikspolitikk sauset sammen i et sammensurium av fagre men banale hensiktserklæringer
- Det viktigste som er oppnådd på det utenrikspolitiske område, er inngåelsen av Delelinjeavtalen med Russland i Barentshavet - resultatet av en lang forhandlingsprosess som ikke hadde noe å gjøre med "nordområdesatsing"

AKTUELLE UTFORDRINGER I NORD

- Svalbard: Forholdet til Russland og andre som kan finne på å ta seg til rette (forståelsen av Svalbardtraktaten)
- Ressursforvaltning: Fiskeriforbindelsene med Russland, EU m.v.
- Skipsfart: Spekulasjoner mht. kommersiell utnyttelse av Nordøstpassasjen eller andre deler av Nord-Ishavet (**Plansje 19; 20** og **21**)
- Spekulasjoner mht. konsekvenser av eventuelle klimaendringer (NB! Regionale – ikke "globale")
- Fiske e.l. i Polhavet? Neppel!
- Avgjørende faktor: Økonomien

ANTARKTIS - VÅRE FJERNOMRÅDER

- Norges "biland": Bouvet (1928), Peter I Øy (1931) og DML (1939) – **Plansje 22**

- Historikk: Hvalfangsten, landnåm. Kappløpet mot Nazi-Tyskland
- Forholdet til andre stater - krav og konflikter – **Plansje 23**
- DMLs manglende avgrensning mot nord og syd – Kohts formulering. Sektorprinsippet – **Plansje 24**
- Skyldtes hensynet til vår politikk i Arktis, hvor våre krav på Franz Josef Land og Sverdrup-øyene var blitt overkjørt av USSR og Canada, som støttet seg på Sektorprinsippet.
- Burde i dag kun ha historisk & kuriositetsmessig interesse
- Bilandsloven(e)

INTERNASJONALE AVTALER - **Plansje 25**

- Antarktistraktaten (1959-1961): Opprinnelig 12 parter: Kravshaverne + øvrige deltagere i IGY-samarbeidet.
- La suverenitetskravene/konfliktene "på is"; ingen nye krav eller utvidelse av gamle; demilitarisering; atomforbud; vitenskapelig samarbeid
- Konsultasjonsordning – ATCM-møtene
- Selkonvensjonen 1972
- CCAMLR ("Krillkonvensjonen" – 1980-1982): Miljøvern og ressursforvaltning på havet
- Miljøprotokollen (1991) – Miljøvern og 50 års moratorium på ressursutnyttelse syd for 60 grader

CCAMLR

- Kommisjon som regulerer vern av havmiljø og forvaltning av fiskeressursene i enorme havområder - **Plansje 26**
- 25 medlemmer, vedtak ved konsensus
- Dominert av miljøverninteresser; Norge + noen få til har også fiskeriinteresser
- Norge fisker tannfisk og krill. Totalfangst av krill 2012-13 ca. 200 tusen tonn, hvorav norske fartøyer ca. 60 prosent - **Plansje 27**
- Tannfisk: Ervik Havfiske - fartøyet "Seljevær"

- Krill: Aker Biomarine – fartøyene "Saga Sea" og "Antarctic Sea"; og Olympic Seafood – fartøyet "Juvel". **Plansje 28**. Bærekraftig fiske jfr. MSC-merket

MILJØVERN VS. NÆRINGSVIRKSOMHET

Plansje 29

- Forelesers egen erfaring som leder av Norges delegasjon til siste 2 CCAMLR-møter. Sterkt press fra miljøinteresser (stater + NGOer)
- Særlig aktuelt konfliktema: Marine verneområder (MPA)
- P.t. to forslag som vil berøre fisket i mange mill. km²: Ett fra USA & NZ (Rosshavet); ett fra Australia, Frankrike og EU (Øst-Antarktis)
- Norge prøver å være "brobygger" – vanskelig balansegang. Både fiskerinasjon og miljønasjon - lett å møte seg selv i døren

UTFORDRINGER MHT. BOUVETØYA ?

- Ligger utenfor Antarktistraktatens virkeområde – omfattes ikke av traktatens forbud mot nye krav eller utvidelse av gamle
- Dette har betydning både mht. spm. om kontinentalsokkelen og mht. spm. om økonomisk sone
- Kontinentalsokkelen: Norge har lagt frem dokumentasjon for FNs kontinentalsokkel-kommisjon, som trolig vil anerkjenne vårt krav
- Vi har ikke opprettet noen EEZ, men har rett til å gjøre det (UNCLOS)
- Bør gjøres snarest, av hensyn til våre fiskeriinteresser
- Samtidig fare for at miljøkrefter vil opprette en MPA rundt Bouvet

Odd Gunnar Skagestad:

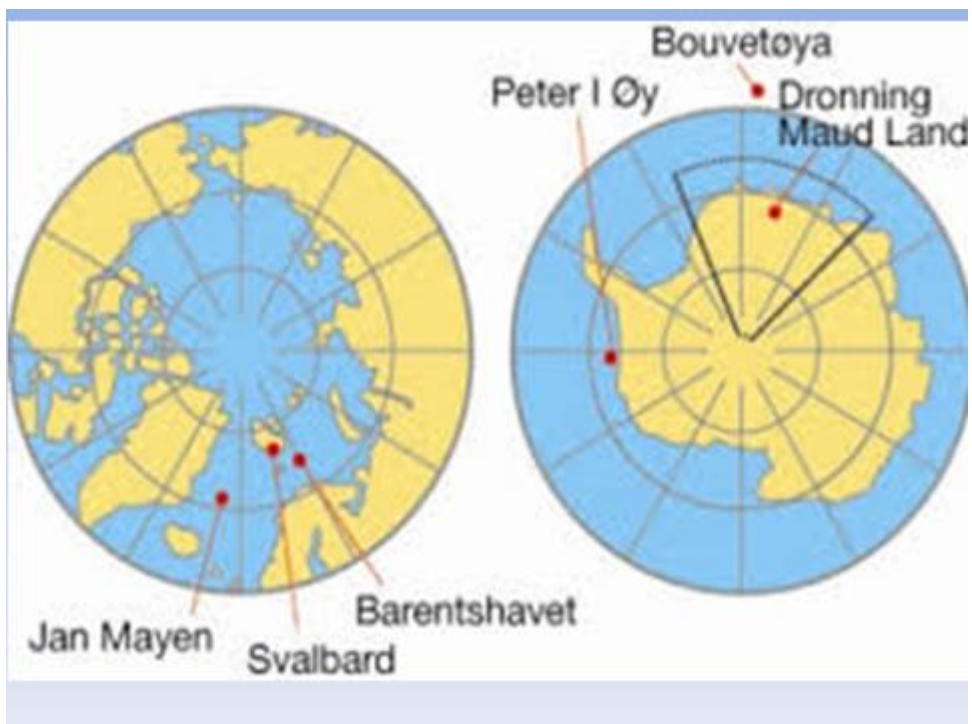
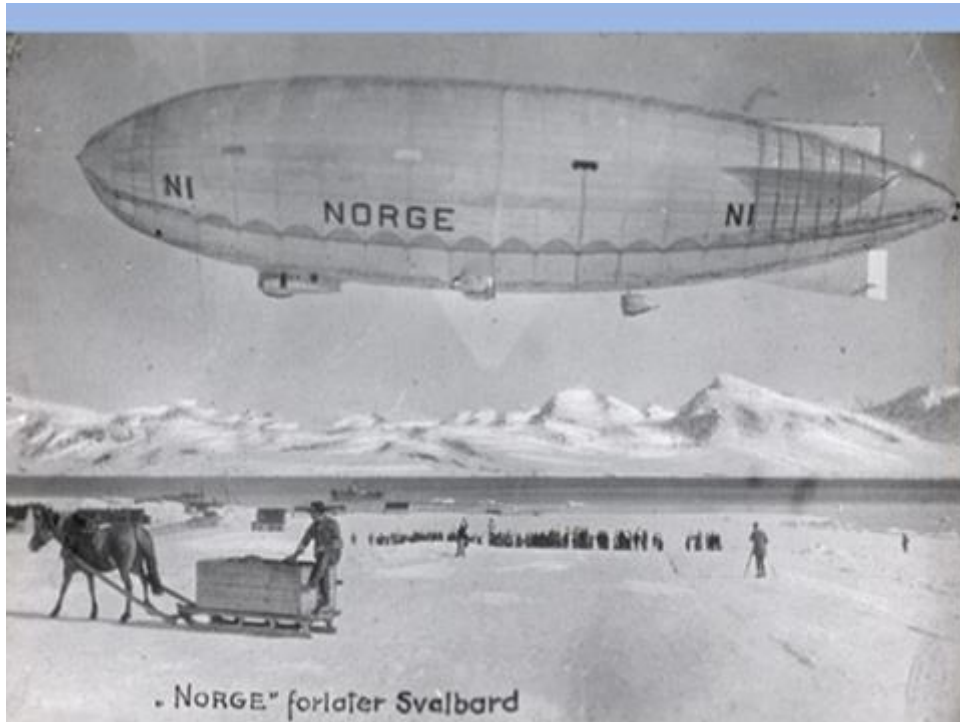
Norge i Arktis og Antarktis – gamle og nye utfordringer

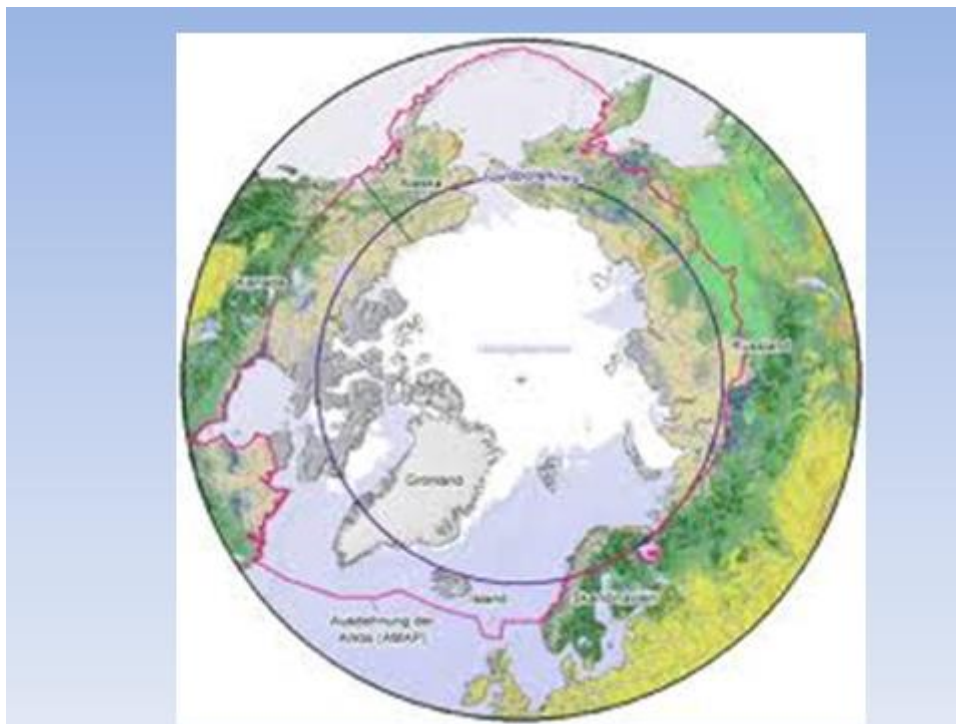
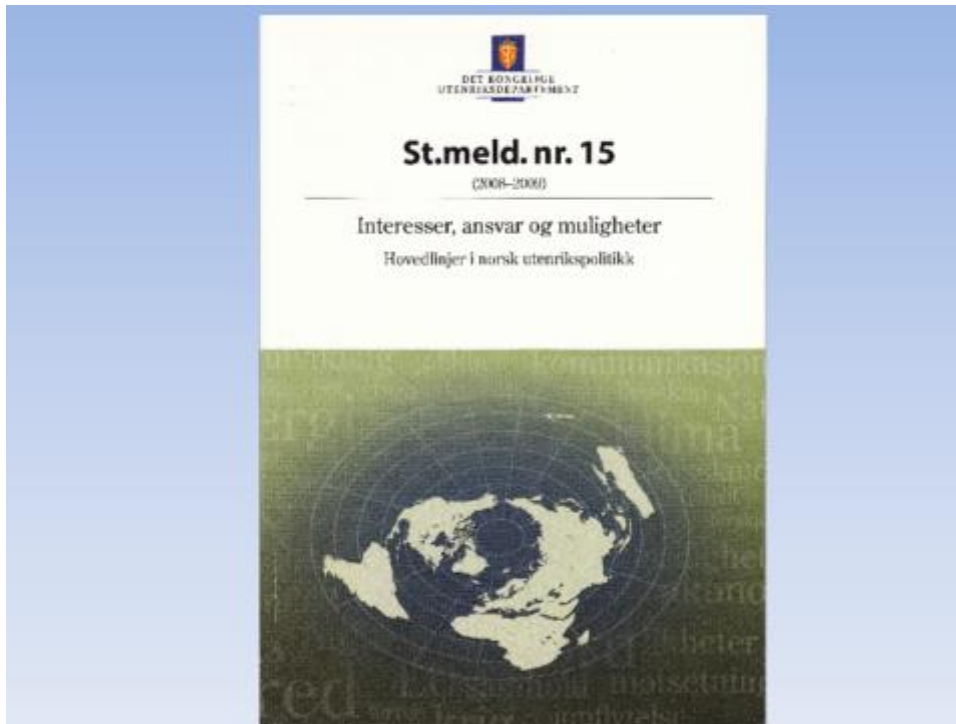
(SCHAFTELØKKEN, 28. MAI 2014.)

SKAGESTAD MARINE & POLAR CONSULT

WWW.OGSKAGESTAD.NET

NORGE I ARKTIS:

- **SVALBARD (1920 -1925)**
- **JAN MAYEN (1929 -1930)**

HAVOMRÅDENE:

- **ØKONOMISK SONE (1977)**
- **BARENTSHAVET (AVTALE 2011)**

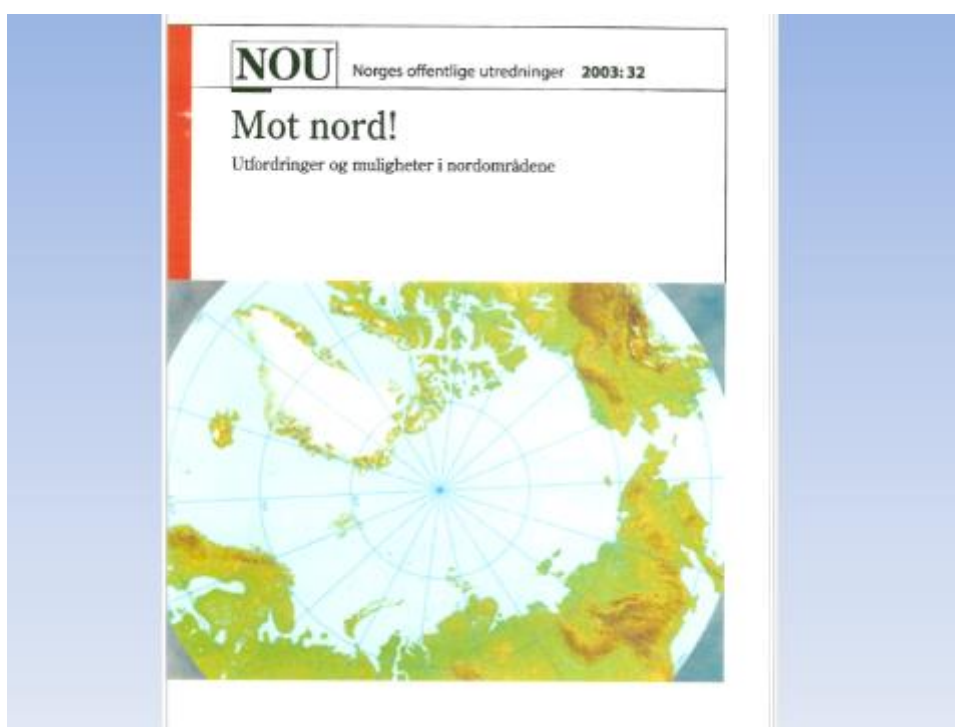
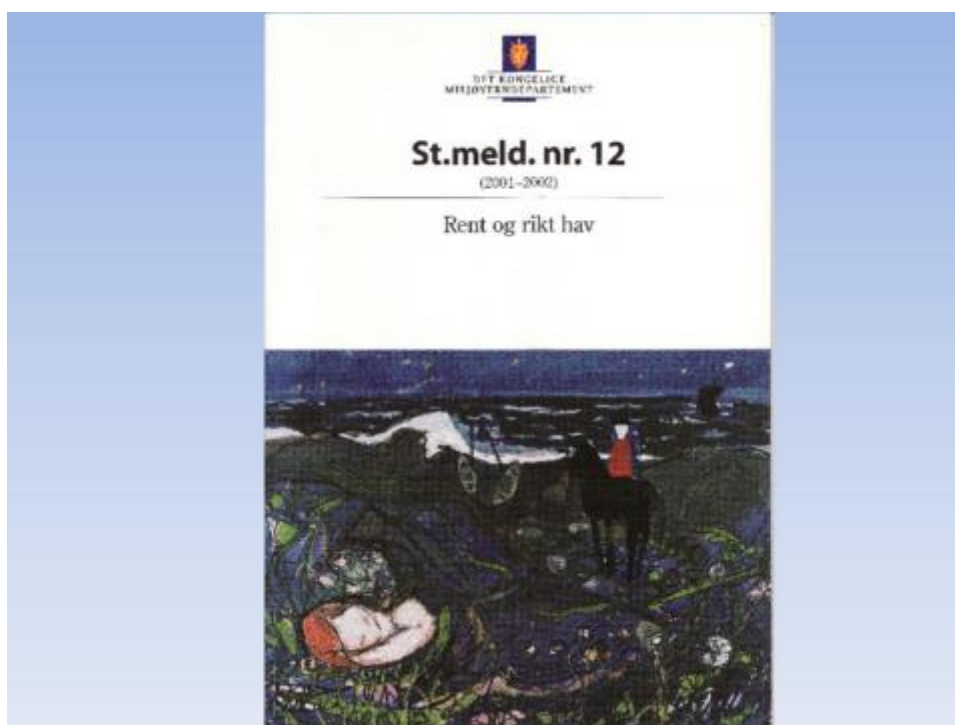
NORDOMRÅDENE - POLICY-DOKUMENTER:

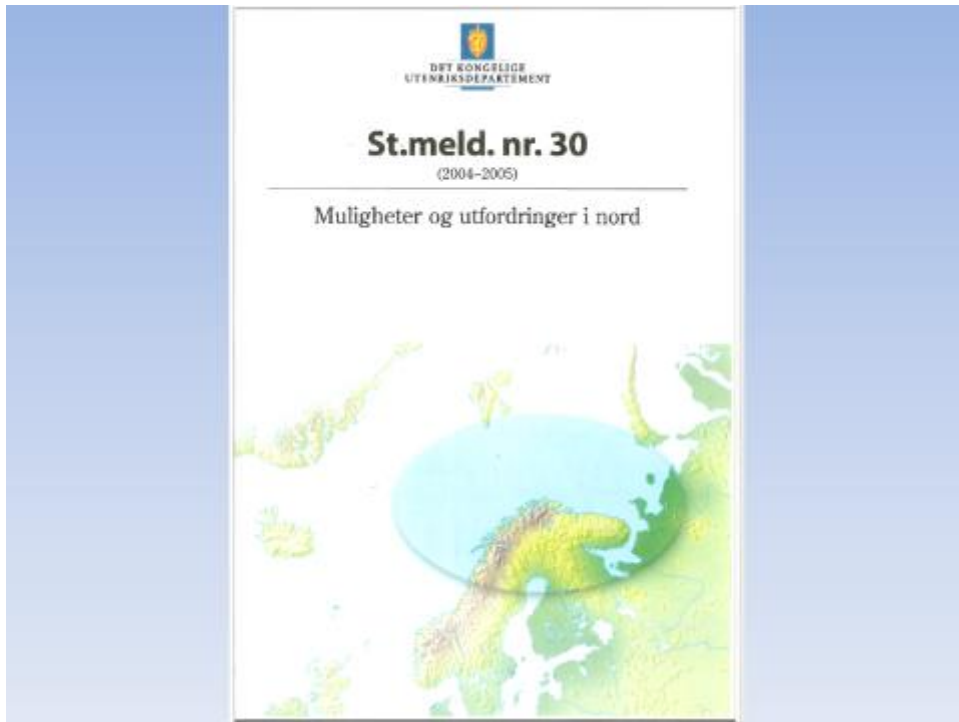
- St.meld. nr.30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord
- St.meld. nr.8 (2005-2006) helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten
- Barents 2020 – Et virkemiddel for fremtidsrettet nordområdepolitikk (sept. 2006)
- Regjeringens Nordområdestrategi (1. desember 2006)
- Nye byggesteiner i Nord – neste trinn i regjeringens nordområdestrategi (12. mars 2009)
- Meld. St.10 (2010-2011) Første oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet
- Meld. St.7 (2011-2012) Nordområdene – visjon og virkemidler

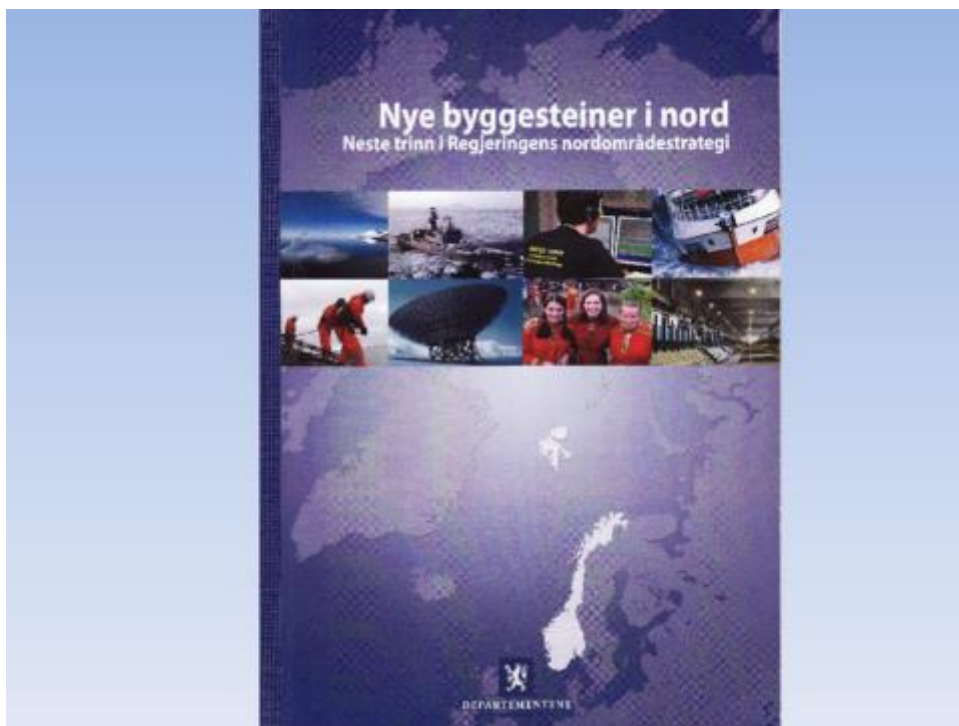
Se oftere mot nord.
 Gå mot vinden, du får rødere kinn.
 Finn den ulendte stien. Hold den.
 Den er kortere.
 Nord er best.
 Vinterens flammehimmel,
 sommernattens solmirakel.
 Gå mot vinden. Klyv berg.
 Se mot nord.
 Oftere.
 Det er langt dette landet.
 Det meste er nord.

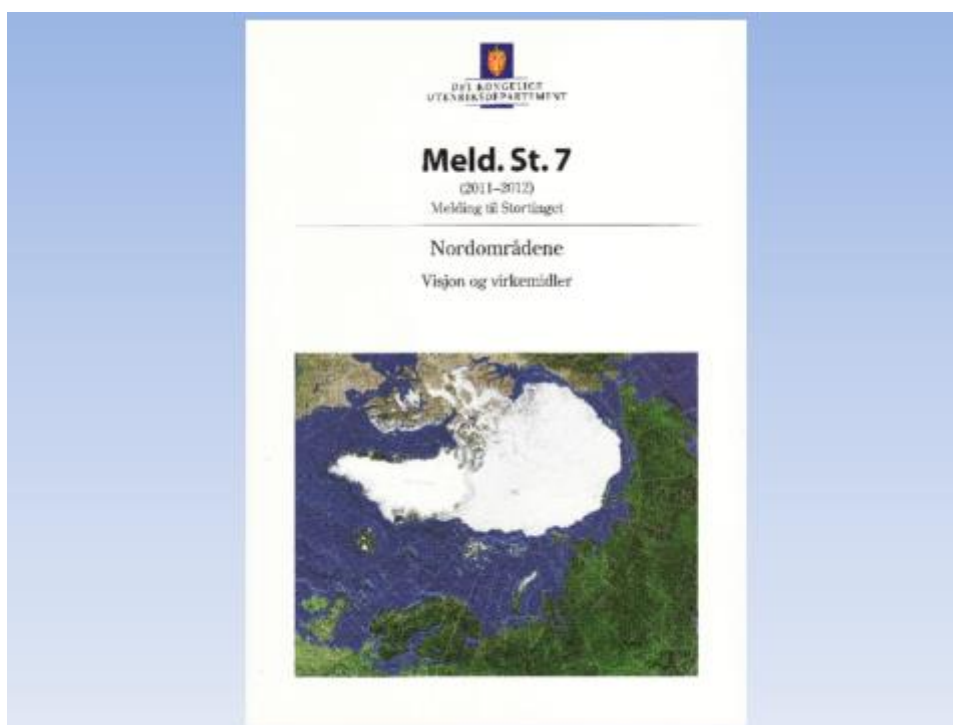
(Rolf Jacobsen: Nord)

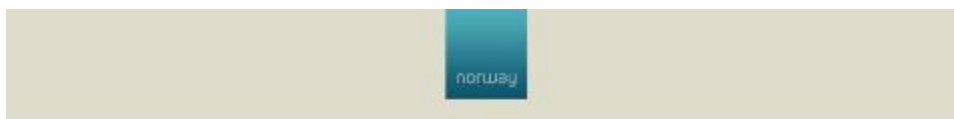

DE SENTRALE UTENRIKSPOLITISKE MÅLENE I NORDOMRÅDEPOLITIKKEN

- å trygge fred, stabilitet og forutsigbarhet
- å sikre en helhetlig økosystembasert forvaltning som tar vare på naturmangfoldet og gir grunnlag for en bærekraftig utnyttelse av ressursene
- å styrke det internasjonale samarbeidet og den internasjonale rettsorden
- å styrke grunnlaget for sysselsetting, verdiskaping og velferd i hele landet gjennom regional og nasjonal satsing, i samarbeid med partnere fra andre land og med berørte urfolk

Unlocking an Ocean

You have an eye for an eye in a hidden part of the world, where the ice is melting and the sea is opening up.

- Legend:**
- Yellow: Shipping routes in the Arctic
- Red: Shipping routes in the Arctic
- Blue: Potential shipping routes across the Arctic
- Light blue: Minimum extent of sea ice in the 1970s
- Dark blue: Minimum extent of sea ice in 2007

Consequences for the transport routes - Atlantic and Pacific Ocean

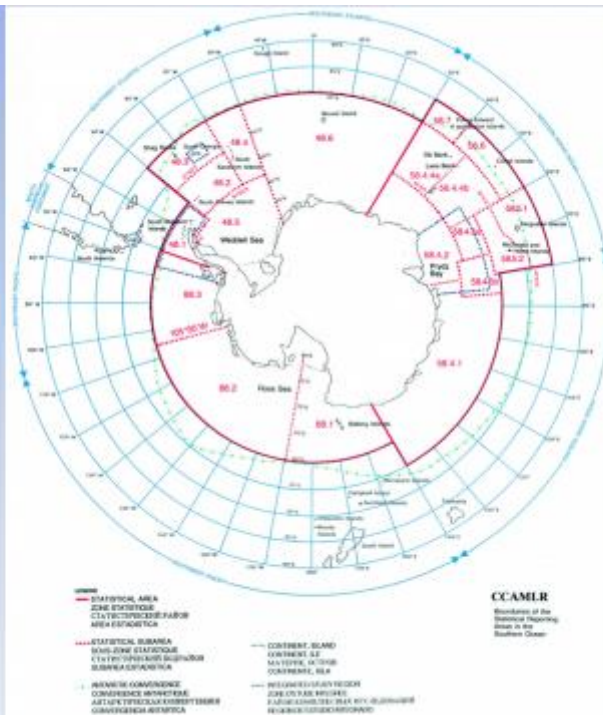
NORSKE BILAND I ANTARKTIS

- Bouvetøya (1928)
- Peter I Øy (1931)
- Dronning Maud Land (1939)

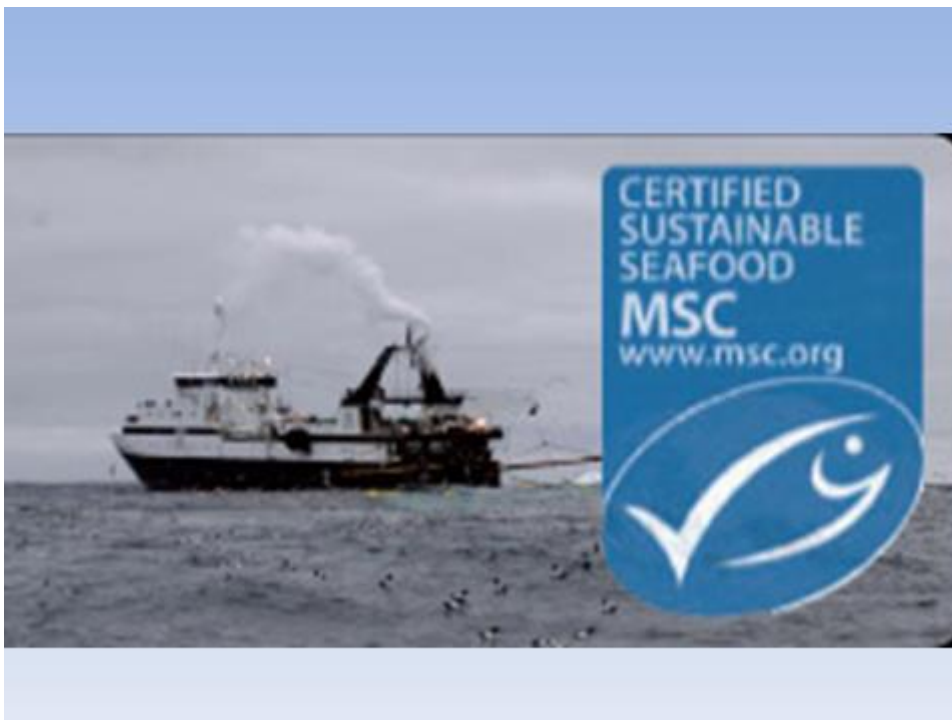
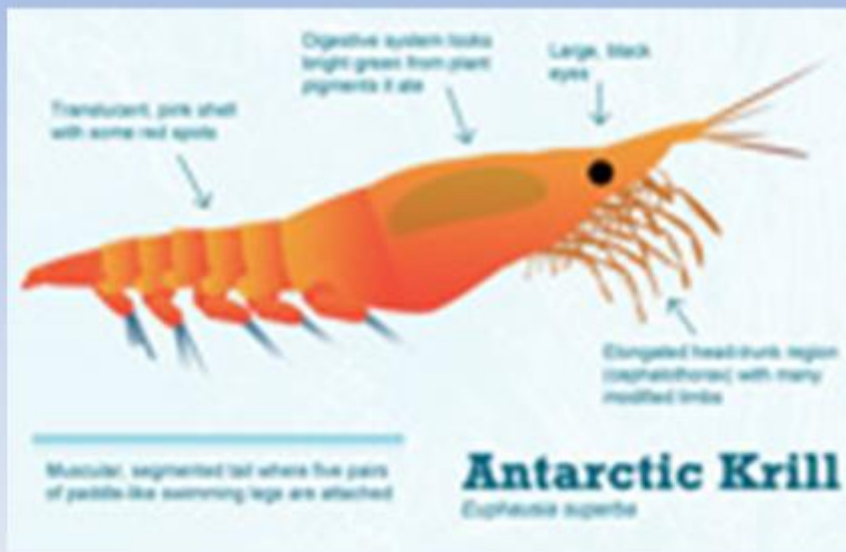

INTERNASJONALE AVTALER:

- ANTARKTISTRAKTATEN (1961)
- CCAMLR (1982)
- MILJØPROTOKOLLEN (1991)

KRILL

MILJØVERN VS. NÆRINGSVIRKSOMHET

- MARINE VERNEOMRÅDER
- BOUVETØYA - HVA SKJER ?